

Το αστικό κομματικό σύστημα και οι εκλογές

Γράφει ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ*

Στον καπιταλισμό, δομικό κρίκο στην οικονομική και πολιτική κυριαρχία του αποτελεί το κομματικό σύστημα. Το κομματικό σύστημα αποτελείται από τα συστημικά και αντισυστημικά κόμματα, με εξαίρεση την αστική φασιστική δικτατορία που απαγορεύει την ύπαρξη και λειτουργία τους. Το αστικό κομματικό σύστημα αποτελείται από αστικά κόμματα διαφορετικού τύπου, τα συντηρητικά, τα σοσιαλδημοκρατικά, τα κοινοβουλευτικά ακροδεξιά και σπανιότερα φασιστικά ακροδεξιά κόμματα, τύπου Χρυσής Αυγής και αντισυστημικά αριστερά κόμματα.

Τα αστικά κόμματα καθοδηγούν και επανδρώνουν τους βασικούς κρίκους του αστικού κράτους, την εκτελεστική, νομοθετική, δικαστική και διοικητική εξουσία, στους οποίους συμμετέχουν ιδίως στους κατώτερους κρίκους και εξωκομματικοί πολίτες. Κεντρικό και καθοριστικό κρίκο στο σύγχρονο κοινοβουλευτικό ολοκληρωτισμό αποτελεί η εκτελεστική εξουσία, που βαθμιαία περιορίζει τις αρμοδιότητες των άλλων κρατικών κέντρων.

Τα αστικά κόμματα, αν και υπηρετούν το καπιταλιστικό σύστημα, χαρακτηρίζονται από αυξημένη σχετική αυτοτέλεια από την εξουσία των μονοπωλίων. Αυτή η σχετική αυτοτέλεια εδράζεται στη μεταμφίεση των αστικών κομμάτων σε κόμματα

παν-κοινωνικά που εξυπηρετούν, υποτίθεται, τα συμφέροντα όλων των κοινωνικών τάξεων. Με την εναλλαγή τους στην εκτελεστική εξουσία δημιουργούν την αυταπάτη ότι αυτή έχει υπερταξικό χαρακτήρα, αφού εξυπηρετεί τα δίκαια συμφέροντα όλων των τάξεων. Επιπλέον, η εναλλαγή των συστημικών κομμάτων στην κυβερνητική εξουσία ερμηνεύεται ως κυριαρχία της κοινωνικής πλειοψηφίας και όχι ως όργανο εξυπηρέτησης των συμφερόντων του μονοπωλιακού κεφαλαίου.

Τα αστικά κόμματα, αν και αποστολή τους είναι η προστασία, εξυπηρέτηση και αναπαραγωγή του καπιταλισμού, έχουν σχετική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία από αυτόν, για να τον εξυπηρετούν αποτελεσματικότερα, αν και σε κάποιες περιπτώσεις αυτή η αυτοτέλεια δημιουργεί προβλήματα στο σύστημα λόγω οξυμμένων αντιθέσεων μεταξύ αστικών κομμάτων ή αντιθέσεων αστικού κόμματος με τον κρατικό μηχανισμό, όταν αναφύονται αντιθέσεις για επιμέρους ζητήματα στη διαχείριση της κρατικής εξουσίας από ένα κόμμα.

Τα αστικά κόμματα έχουν σχετική αυτοτέλεια και ως προς την κυρίαρχη μονοπωλιακή αστική τάξη στις μεταξύ τους σχέσεις. Με την άρχουσα τάξη και ιδίως το ηγεμονικό κυρίαρχο στρώμα της, διαφωνίες δύνανται να προκύπτουν στα θέματα διαχείρισης, λόγω επίσης ακραίας αρνητικής στάσης της άρχουσας τάξης

απέναντι σε οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά δικαιώματα που διεκδικούν οι εκμεταλλευόμενες τάξεις, στάση που αστικά κόμματα δυνατόν να θεωρούν αρνητική. Επί παραδείγματι, ακραία νεοφιλελεύθερα κόμματα τείνουν ευήκοον ους στις ακραίες απαιτήσεις της ολιγαρχίας, υιοθετώντας τα διδάγματα της σχολής του Σικάγου ότι η απρόσκοπτη ελευθερία της αγοράς και της κερδοφορίας, ιδίως της ολιγαρχικής κορυφής, ρυθμίζει αυτόματα την οικονομική και κοινωνική ισορροπία. Απεναντίας, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έχουν λόγω της κοινωνικής τους βάσης πιο ευαισθητοποιημένες κεραιές στα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά αιτήματα των λαϊκών τάξεων, αν και αυτά τα κόμματα υιοθετούν σε γενικές γραμμές τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση και τις επιταγές του διεθνούς ιμπεριαλισμού, όπως τα εξοντωτικά μνημόνια που επιβλήθηκαν στη χώρα μας με συναίνεση και διαχείριση τους από τα βασικά αστικά κόμματα.

Τα αστικά κόμματα, παρά τις υποσχέσεις των προγραμμάτων τους, εφαρμόζουν υπείκοντας στις απαιτήσεις της ολιγαρχίας, περιοριστική αντιλαϊκή πολιτική, με ψιχία παροχών στα λαϊκά στρώματα, με σχετικά πιο γαλαντόμους τους σοσιαλδημοκράτες, όταν βέβαια το επιτρέπουν οι διεθνείς και εθνικές συνθήκες, ενώ τα συντηρητικά κόμματα δίνουν κυρίαρχη έμφαση στην εξυγίανση της οικονομίας και μεταθέτουν την ελάφρυνση των πιεστικών κοινωνικών προβλημάτων στην περίοδο των παχιών αγελάδων, οψέποτε αυτές προκύψουν.

Τα αστικά κόμματα έχουν πολιτικές και ιδεολογικές διαφορές μεταξύ τους, αν και κοινή συγκολλητική ουσία τους αποτελεί η αστική διαχείριση του ολοκληρωτικού καπιταλισμού και του κράτους του. Παρά την κοινή αστική τους ουσία έχουν σχετική ιδεολογικοπολιτική αυτοτέλεια μεταξύ τους. Τα συντηρητικά κόμματα έχουν ως προμετωπίδα τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση, αν και ονομαστικά αποφεύγουν να την επικαλούνται. Τα κόμματα που εντάσσονται στον αστερισμό της σοσιαλδημοκρατίας, ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ στα καθ' ημάς, αποφεύγουν, επίσης, τη χρήση του όρου «σοσιαλισμός» πλέον και επικε-

ντρώνουν την ιδεολογική τους παρέμβαση στη δημοκρατική αναβάθμιση και στην κοινωνικοοικονομική ανάταξη, υποτίθεται, των μεσαίων και λαϊκών στρωμάτων.

Ο αστικός πολυκομματισμός και η σχετική αυτοτέλεια των αστικών κομμάτων από το καπιταλιστικό σύστημα, το αστικό κράτος, αλλά και μεταξύ τους, αποτελεί αναγκαίο οξυγόνο για την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος και δικλίδα ασφαλείας για την αντιμετώπιση οικονομικών και πολιτικών κρίσεων και γενικότερα των προβλημάτων του συστήματος.

Δημιουργείται μία πλαστή εικόνα ελευθερίας, πλουραλισμού, δημοκρατίας, αντικρουόμενων ιδεολογιών και πολιτικών. Σ' αυτόν τον πλουραλιστικό παράδεισο ο πολίτης, αν είναι δυσαρεστημένος από την τρέχουσα διακυβέρνηση, δύναται να επιλέξει άλλον πολιτικό φορέα με διαφορετική ή/και αντίθετη από την ισχύουσα πολιτική γραμμή. Αυτή όμως η εικόνα είναι επίπλαστη. Η αλήθεια είναι ότι, παρά τις διαφοροποιήσεις τους, τα αστικά κόμματα συμφωνούν στο κύριο και θεμελιώδες για το σύστημα ζήτημα: στις βασικές, δηλαδή, αρχές της αστικής πολιτικής για τη διαχείριση και αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος. Το σύστημα επιδιώκει οι πολίτες που είναι δυσαρεστημένοι να μετακινούνται σε άλλο συστημικό κόμμα, ώστε να μη διαρρέουν οι ψήφοι σε αντισυστημικά κόμματα. Τα κόμματα αυτά στις καπιταλιστικές χώρες, όπου υπάρχουν, δρουν σε άκρως αντίξοες και αυταρχικές συνθήκες, αντιμετωπίζοντας αυταρχικές και βίαιες πολιτικές, όταν διεξάγουν αποφασιστικούς και επικίνδυνους για το σύστημα αγώνες. Τα κόμματα αυτά αντιμετωπίζονται ως αντεθνικά και διεξάγεται εναντίον τους ιδεολογικός και πολιτικός πόλεμος, ενώ με καλπονοθευτικά εκλογικά συστήματα περιορίζεται, κατά το δυνατόν, η εκλογή τους στα αντιπροσωπευτικά σώματα.

Στην πραγματικότητα, όμως, ιδιαίτερα η σύγχρονη νεοφιλελεύθερη δημοκρατία αποτελεί μία δικτατορία, ουσιαστικά, του κεφαλαίου. Γιατί παρά την ύπαρξη και λειτουργία αντισυστημικών κομμάτων, όταν δεν απαγορεύεται η λειτουργία

τους, όπως συμβαίνει σε ορισμένες χώρες, παρεμποδίζεται με αυταρχική νομοθεσία, αστυνομοκρατία και λυσσαλέο ιδεολογικό πόλεμο η πολιτική ανάπτυξή τους, ώστε η αστική δημοκρατία απρόσκοπτα και αδιάλειπτα να αναπαράγεται διαρκώς με ψευδοεναλλακτικές κυβερνήσεις και πολιτικές. Η ωμή πραγματικότητα και η ιστορία επιβεβαιώνουν ότι η δικτατορία των μονοπωλίων ανατρέπεται μόνο με λαϊκή επανάσταση. Για αυτό, στη σπάνια περίπτωση που εκλέγεται αριστερή κυβέρνηση, όπως το 1970 στη Χιλή, το σύστημα, αν δεν την ανατρέψει με νομιμοφανή μέσα και πολύπλευρη διαρκή υπονόμηση, θα την ανατρέψει με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς, επιβάλλοντας στρατιωτική δικτατορία στη χώρα. Αλλά και στις ΗΠΑ ακόμη, με τη μακρόχρονη δημοκρατική κοινοβουλευτική παράδοση, ο Τραμπ μετά την εκλογική ήττα του επικείμενη οιοσύνει πραξικοπηματική ενέργεια, εξωθώντας τους οπαδούς του να καταλάβουν το Καπιτώλιο.

Προφανώς, ο αστικός πολυκομματισμός και η δυνατότητα ψευδών αλλαγών πολιτικής δεν αποτελεί πανάκεια. Διότι, παρά την ύπαρξη δύο, τριών ή και περισσότερων κομμάτων, είναι δυνατόν να μην αναδεικνύεται κανένα αστικό κόμμα με ισχυρή πλειοψηφία, ώστε να σχηματίσει βιώσιμη αυτοδύναμη κυβέρνηση. Αν και είναι δυνατόν, δυσχερής να αποδεικνύεται και η συμμαχική κυβέρνηση από δύο ή και τρία αστικά κόμματα, λόγω της ακραίας διαμάχης τους για τη νομή των κυβερνητικών δομών, μολονότι στο σύνολό τους τα αστικά κόμματα υιοθετούν, σε γενικές και βασικές γραμμές, την κοινή αστική πολιτική που υπηρετεί το σύστημα. Η συγκυβέρνησή τους, εάν επιτευχθεί, αποδεικνύεται ασταθής και δυσχερής, εάν υπεράνω όλων τα κόμματα θέτουν ως στόχο την εφαρμογή της ιδιαίτερης πολιτικής τους. Τέτοιες οξυτάτες αντιθέσεις εκδηλώθηκαν στις πρόσφατες εκλογές στη χώρα μας ανάμεσα στα τρία βασικά αστικά κόμματα, παρά τη σύγκλιση τους, αντικειμενικά, στην ουσία της αστικής πολιτικής. Έτσι, όμως, δημιουργούνται δυσλειτουργίες στην προώθηση της κυβερνητικής πολιτικής και των συ-

νεργασιών, που απαιτεί το κεφάλαιο στην τρέχουσα συγκυρία, για να εξυπηρετεί τα συμφέροντά του.

Το αστικό κομματικό σύστημα ιδίως στο στάδιο του ιμπεριαλισμού βασιζόταν σε ένα μονοκομματικό σύστημα είτε στα πλαίσια φασιστικής δικτατορίας είτε στα πλαίσια της αστικής δημοκρατίας. Το μονοκομματικό αστικό σύστημα αποτελούσε την κύρια πολιτική δύναμη και κυβερνούσε για σειρά ετών. Στο μονοκομματικό σύστημα συμμετείχαν και μικρότερα κόμματα που αντιπολιτεύονταν τη μονοκρατορία του κυρίαρχου κόμματος, αλλά δεν απειλούσαν την πρωτοκαθεδρία του. Στη μεταπολεμική περίοδο στην Ιταλία κατείχε την κυβερνητική εξουσία το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα για 16 χρόνια, ενώ στη Γερμανία κυβέρνησαν επί 20 χρόνια επίσης οι χριστιανοδημοκράτες. Αλλά και στη μεταπολεμική Αγγλία επί δύο σχεδόν δεκαετίες κυβερνούσαν, επίσης, οι συντηρητικοί.

Η ανάγκη ανόρθωσης της οικονομίας μετά τον Β' ΠΠ απαιτούσε συγκεντρωμένη και ελεγχόμενη διακυβέρνηση από συντηρητικά κόμματα. Η αστική τάξη προτιμούσε για τη διαχείριση του συστήματος τα συντηρητικά κόμματα, γιατί τα εμπιστευόταν περισσότερο λόγω της αναμφισβήτητης συστημικής τους προσήλωσης. Για αυτό, στη μεταπολεμική Γερμανία αλλά και στην Αγγλία, την Ιταλία και άλλες χώρες το σύστημα ανέθεσε την υλοποίηση ενός τύπου κεινσιανής διαχείρισης σε συντηρητικά κόμματα, τη χριστιανοδημοκρατία, και όχι στους σοσιαλδημοκράτες, στους οποίους θα άρμοζε περισσότερο η εφαρμογή αυτής της διαχείρισης. Μικρότερα κόμματα αναλάμβαναν βοηθητικό ρόλο στη διακυβέρνηση ή απλώς στην υποστήριξη της κυβερνητικής πολιτικής που ασκούσε το κύριο κόμμα του κεφαλαίου, το συντηρητικό.

Όμως, στις συνθήκες όξυνσης της κρίσης του καπιταλισμού, το κεφάλαιο προχώρησε στο σύστημα του δικομματισμού με δεύτερο πόλο, συνήθως, σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, με δυνατότητα εναλλαγής στο τιμόνι της εξουσίας των συντηρητικών και σοσιαλδημοκρατών κατά μόνας ή και σε συνεργασία με μικρότε-

ρα κόμματα, όπως οι φιλελεύθεροι, οι πράσινοι κ.ά. Η εναλλαγή κομμάτων στη διακυβέρνηση εξυπηρετεί το σύστημα, γιατί συγκαλύπτεται η μονολιθική ταξική ουσία του. Αυτός ο δικομματισμός ανησυχούσε όμως τα μονοπώλια για δύο κυρίως λόγους: Πρώτο, γιατί η οξυύτατη, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαπάλη για τη νομή της εξουσίας παρεμπόδιζε αντικειμενικά και έθετε εν κινδύνω τη συναινετική πολιτική των δύο κύριων κομμάτων, αν και το σύστημα θεωρούσε αναγκαία και την ιδεολογικοπολιτική τους αντιπαράθεση, σε ελεγχόμενο βαθμό όμως, για να νομιμοποιεί τις βασικές του επιλογές στη συνείδηση των πολιτών αντίθετων ιδεολογικοπολιτικών αντιλήψεων. Επιπλέον, ήταν διάχυτη η ανησυχία ότι στο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα μπορούσε να δημιουργείται αριστερή ριζοσπαστική πτέρυγα, την οποία βέβαια το σύστημα θεωρούσε απειλή για τα συμφέροντά του και την ίδια την ύπαρξή του.

Τέτοια εξέλιξη σημειώθηκε στη χώρα μας το 1958, όταν η ΕΔΑ αναδείχθηκε αξιωματική αντιπολίτευση, εξέλιξη την οποία δεν μπορούσε να ανεχτεί το σύστημα, αλλά και το 1964 μετά τη νίκη της Ένωσης Κέντρου, οπότε αναπτύχθηκαν μαχητικοί και μαζικοί αγώνες και εμφανίστηκε ισχυρή αριστερή πτέρυγα στην ΕΚ υπό τον Ανδρέα Παπανδρέου. Το σύστημα, θορυβημένο και αδυνατώντας να ανεχτεί έναν επισφαλή για τα συμφέροντα του δικομματισμό, μεθόδευσε την αποδυνάμωση της ΕΔΑ, ενώ στην κινηματική έκρηξη που ακολούθησε και στην άνοδο της αριστερής πτέρυγας της ΕΚ αντέδρασε με το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου.

Οι πετρελαϊκές κρίσεις τη δεκαετία του 1970, η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού και η δομική κρίση του 2008 προκάλεσαν σοβαρές ανακατατάξεις στο πολιτικό και κομματικό σύστημα του καπιταλισμού. Ιδιαίτερα η επιβολή εξοντωτικής αντιλαϊκής πολιτικής των μνημονίων μετά την κρίση του 2008 υπονόμωσε την αξιοπιστία των αστικών κομμάτων, συντηρητικών και σοσιαλδημοκρατικών, αλλά και μικρότερων αστικών κομμάτων. Στη χώρα μας έφερε τη μονοκομματική κυβέρνηση της ΝΔ υπό τον Κ. Καραμανλή το 2007, αλλά

και την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ υπό τον Γ. Παπανδρέου το 2009. Μετά την παραίτηση όμως, της κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου αναδείχθηκε κυβέρνηση τρικομματικού τύπου (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΛΑΟΣ) με εξωκομματικό πρωθυπουργό (Παπαδήμος).

Η πλήρης ανατροπή του πολιτικού σκηνικού στις εκλογές του 2012 οδήγησε στην κάθετη πτώση ΠΑΣΟΚ και ΝΔ και στην άνοδο άλλων πολιτικών δυνάμεων, ιδίως του ΣΥΡΙΖΑ. Η νίκη του ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του 2015 οδήγησε σε νέο δικομματισμό, στην κυβέρνηση ισχυρού κόμματος (ΣΥΡΙΖΑ) με μικρής εμβέλειας ακροδεξιό κόμμα (Ανεξάρτητοι Έλληνες).

Τα σοβαρά προβλήματα στη μνημονιακή και μεταμνημονιακή εποχή αντιμετωπίζονται από συμμαχικές κατά κανόνα κυβερνήσεις διμελείς, τριμελείς ή και τετραμελείς από κόμματα συντηρητικά, σοσιαλδημοκρατικά, κεντρώα ή και ήπια ακροδεξιά.

Τέτοιου τύπου συμμαχικές κυβερνήσεις πλειοψηφούν στην Ευρώπη, σε 24 χώρες. Αυτή η εξέλιξη επιβεβαιώνει την κρίση του αστικού κομματισμού με κύρια αιτία τη δυσσάρεσκεια της πλειοψηφίας των πολιτών από τα οξυμμένα προβλήματα (κρίση, λιτότητα, πόλεμος), στα οποία τα αστικά κόμματα αδυνατούν να δώσουν αποφασιστικές απαντήσεις. Για αυτό, αναζητούν την «ισχύ εν τη ενώσει», καταφεύγοντας σε ετερόκλητες κυβερνητικές συμμαχίες, οι οποίες όμως και ασταθείς είναι και τις αντιθέσεις τους ολοκληρωτικά δεν υπερβαίνουν και υπονομεύουν τον αναγκαίο για το αστικό σύστημα πλουραλισμό, λόγω συγκυβέρνησης των βασικών κομμάτων.

Η κρίση του αστικού πολιτικού συστήματος, και ιδιαίτερα του κομματικού, επιβεβαιώνεται στα καθ' ημάς αλλά και γενικότερα στον καπιταλιστικό κόσμο, και από την τεράστια αποχή των απογοητευμένων από το σύστημα ψηφοφόρων στις εκλογές. Στις πρόσφατες εκλογές στη χώρα μας, αν υπολογιστούν οι απέχοντες ψηφοφόροι (τέσσερα περίπου εκατομμύρια) τα ποσοστά των κυρίαρχων κομμάτων δεν τους περιποιούν τιμή. Η περιφανής νίκη της ΝΔ από το 40,7% προσγειώνεται στο άκρως μειοψηφικό ποσοστό του 24%. Ο νόων νοεϊτω... **T**